

Список літератури

1. Gritsaienko I. Investment of agricultural machinery in agricultural production of Ukraine / V. Didur, H. Gritsaienko, I. Gritsaienko // Mechanization in agriculture & conserving of the resources. – 2017. – Vol. 1. – Pp. 11-14;

2. Грицаєнко І.М. Інвестиції в технічне забезпечення аграрного виробництва [Електронний ресурс] / Г.І. Грицаєнко, І.М. Грицаєнко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 12. – С. 53-58;

3. Грицаєнко І.М. Технічне оснащення як пріоритетний напрям інвестування аграрного виробництва [Електронний ресурс] / Г.І. Грицаєнко, І.М. Грицаєнко // Економіка та суспільство. – 2017. – Вип. 9. – Режим доступу : <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal-9>.

УДК 330.322.3.37

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Грицаєнко М.І., к.е.н.

*Таврійський державний агротехнологічний університет
м. Мелітополь, Україна*

Summary: In the article on the basis of financial analysis of the activities of enterprises considered the actual problems of entrepreneurship development in Ukraine. The conclusion is made on the need for the formation and development of social capital

Keywords: social capital, trust, social networks, entrepreneurial activity, financial status, profitability

Постановка проблеми. Загальносвітові тенденції обумовлюють необхідність пошуку якісно нових ресурсів розвитку економіки, одним з яких є соціальний капітал як детермінанта підприємницької діяльності [1]. Питання створення та розвитку соціального капіталу в останні часи стійко увійшли до кола основних інтересів як закордонного, так і вітчизняного наукового співтовариства, виходячи далеко за межі суто економічного дискурсу. Соціальні відносини, характер зв'язків між економічними агентами, ділова репутація, рівень довіри – той соціальний капітал, який може підвищити ефективність підприємницької діяльності. Саме тому актуальності набуває дослідження сутності та особливостей соціального капіталу як відправної точки визначення напрямів інституційних перетворень для розвитку підприємництва.

Основні матеріали дослідження. Підприємництво, як головний інститут ринкової економіки, можна розглядати як діяльність зі створення цінностей, яка потребує формування цілісної системи відповідних відносин,

вимагає від підприємця певного типу поведінки, є фактором розвитку економіки та суспільства в цілому.

За 2010-2017 рр. загальна кількість підприємств в Україні зменшилась на 10,7% і становила 338,3 тис. одиниць. За відповідний період кількість зайнятих працівників всього зменшилась на 27,4% (до 5943,2 тис. осіб у 2017 р.), кількість найманих працівників всього за цей період зменшилась на 27,5% (до 5844,9 тис. осіб у 2017 р.). Капітальні інвестиції підприємств України в цілому за 2010-2017 рр. зросли в 2,7 рази і становили 366,1 млрд. грн. Рентабельність операційної діяльності підприємств України в цілому змінювалась від рівня збитковості у 2014 р. -4,1% до максимального рівня 8,8% у 2017 р. Уся діяльність підприємств України в 2013-2015 рр. в цілому була збитковою (рівень збитковості відповідно -0,7%, -14,2% та -7,3%), а в 2010-2012 та 2016, 2017 рр. рівень рентабельності усієї діяльності був вкрай низьким – відповідно 0,5, 1,8, 1 та 0,6 і 3,0 відсотків.

В табл. 1 наведені дані експрес-аналізу фінансового стану підприємств України за 2010-2017 рр.

Таблиця 1

Експрес-аналіз фінансового стану підприємств України

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Відхил. 2017 від 2010 (+, -)
Збільшення власного капіталу за рік, всього, %	14,5	10,7	20,1	2,4	-24,1	54,6	6,9	0,5	-14,0
Отримано чистого прибутку, млрд. грн.	13,9	67,8	35,1	-22,8	590,1	373,5	29,7	168,8	154,9
Кредиторська заборгованість у % до чистого доходу від реалізації	76,3	74,1	77	84,7	97,9	101,2	109,7	153,9	77,6
Частка позикового капіталу у валюті балансу, %	62,7	63,3	64,8	65,8	75,3	71,6	75,5	57,9	-4,8
Власний оборотний капітал на кінець року, млрд. грн.	276,0	310,0	358,5	379,7	120,7	293,7	-73,9	-118,7	-394,7
Рівень чистої рентабельності активів, %	0,3	1,4	0,65	-0,4	-9,84	-4,63	0,3	1,7	1,4
Частка збиткових підприємств, %	41	34,9	35,5	34,1	33,7	26,3	26,6	27,6	-13,4

Джерело: розраховано на основі даних Державної служби статистики України

Аналіз свідчить про те, що за 2010-2017 рр. валюта балансу підприємств України збільшилась у 1,8 рази і становила 9961,8 млрд. грн., власний капітал збільшився в 1,3 рази (до 2458,5 млрд. грн.), при цьому в 2014 р. власний капітал скоротився за рік на 24,1%, у 2015 р. – навпаки, збільшився на 54,6%.

Позиковий капітал за 2010-2017 рр. відповідно збільшився в 2,14 рази (до 7500,5 млрд. грн.), в тому числі довгострокові зобов'язання і забезпечення – в 1,7 рази (до 1731,0 млрд. грн.), поточні зобов'язання і забезпечення – в 2,3 рази (до 5769,5 млрд. грн.). При цьому частка позикового капіталу в валюті балансу зменшилась на 4,8 в.п. і становила у 2017 р. 57,9%. Чистий прибуток підприємств України в 2017 р. порівняно з 2010 р. збільшився в 11 разів (до 168,8 млрд. грн.), частка збиткових підприємств скоротилася на 13,4 в.п. (до 27,6%), рівень чистої рентабельності активів у 2017 р. порівняно з 2010 р. збільшився на 1,4 в.п. і становив 1,7%.

Аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємств України свідчить про наявність системного дисбалансу у розвитку підприємницької діяльності. Вважаємо доречною думку О. Шпикуляка про те, що «... соціальний капітал стає тим базисом, консолідуючим, багатомірним і найбільш активним надбанням, яке здатне значною мірою гарантувати утвердження та навіть тривале утримання передових позицій суспільства» [3, с. 83, 84].

На основі критичного опрацювання літературних джерел нами сформульовано авторське визначення соціального капіталу як сукупності здатних приносити дохід зв'язків та соціально-економічних відносин, які виникають у певній соціальній мережі на основі існуючих норм та довіри [1, 2].

Соціальний капітал формується на основі взаємовідносин всередині груп людей, які поєднуються завдяки спільним інтересам і підтримують неформальні контакти з метою взаємної вигоди й допомоги [1]. Соціальний капітал нерозривно пов'язаний з інституціональними утвореннями, у буквальному сенсі формується завдяки ним. Вважаємо, що в становленні та розвитку підприємницької діяльності провідну роль відіграє саме соціальний капітал.

Включення людини в міцні колективістські зв'язки, встановлення та виконання взаємних зобов'язань між громадянами, укріплення між ними відносин відповідальності та співробітництва у всі часи використовувались населенням для підвищення якості власного життя та життя всього суспільства. На жаль, сучасний стан українського соціуму характеризується руйнуванням соціального капіталу, що полягає у розпаді традиційних зв'язків та відносин між людьми, кризі взаємної довіри. Цьому сприяло багато факторів, в тому числі розрив культурних традицій, девальвація духовних цінностей внаслідок хронічної бідності більшості населення, укріплення у масовій свідомості філософії індивідуалізму, відсутність адекватного діалогу між владою і населенням тощо.

Висновок. Вважаємо, що в сучасних умовах цілком природно актуальне питання про можливість нарощування соціального капіталу на основі послідовного покращення умов життя та відродження позитивних традицій, колективної участі у вирішенні форс-мажорних життєвих проблем, забезпечення участі населення в оцінці ефективності та безпеки державного та муніципального управління та прийняття на основі такої оцінки

організаційних рішень, а також проведення реальних антикорупційних заходів під громадським контролем. Особливу увагу при цьому необхідно приділяти формуванню позитивно-орієнтованих соціальних мереж, інтегрованих у процес соціально-економічного розвитку, а також розвитку інтелектуального потенціалу на основі ефективного реформування існуючої системи освіти. Ці заходи дозволять формувати соціальний капітал, що позитивно вплине на розвиток підприємницької діяльності.

Список літератури

1. Грицаєнко М.І. Соціальний капітал у становленні підприємницької мережі аграрної сфери України / М.І. Грицаєнко // Економіка АПК. – 2017. – №5 – С. 58–64;
2. Формування соціального капіталу в інституційному механізмі аграрного ринку / [М. Малік, О. Шпикуляк, В. Рябоконт, М. Грицаєнко та ін.]. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2017. – 86 с.;
3. Шпикуляк О. Соціальний капітал як інституційна детермінанта розвитку сільських територій та аграрного підприємництва / В. Рябоконт, О. Шпикуляк, В. Пехов // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2015. – № 1. – С. 83–94.

УДК 351.244

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ГРОМАД

Ефіменко Л.М., к.н.держ.упр.

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

м. Мелітополь, Україна

Summary: In the research, the characteristics of social entrepreneurship as the development tool of United Territorial Communities are investigated. On the basis of the research, it is advisable to define a social enterprise as an activity that extends to areas such as education, environmental protection, poverty reduction, protection of human rights and aimed at solving social problems.

Keywords: social entrepreneurship, social problems, local economy, United Territorial Communities.

Постановка проблеми. На даному етапі розвитку України українською важливою є соціальна стабільність суспільства, яка досягається у результаті ефективної та системної взаємодії влади, бізнесу і громади. Одним із доведених світовою практикою сучасних інструментів такої взаємодії є соціальне підприємництво, тобто реалізація соціально-інноваційної